

JURNAL

ПЕNТРȢ РЕSПÎNDIРЕА ШТIIНЦЕЛОРȢ̆ NАТȢРАЛЕ ШI ÉSAKTE, ÎN TOATE КЛАSЕЛЕ.

Редiцеatȣ̆

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 39. (Апȣлȣ̆ алȣ̆ dȣoiлea) Бȣкȣрешtĭ Oktomвpie 22, 1857.

Diamantulŭ.

Артiколȣлȣ̆ 1-iȣ̆.

Diamantȣлȣ̆! Че еsпpesiȣne мaџiкъ! Kîte dopinџe înfokate нȣ вiвреazъ în inimiле оameniлорȣ̆, ла aȣzipea aчestȣĭ кȣвîntȣ̆! Kîte imaџinĭ веseле de вaлȣ̆, de жокȣ̆, de stpълȣчipĭ, de плъчерĭ, de кокetъpiĭ шi de вipȣinџe, нȣ adȣче aminte aчeastъ simплъ zічере, ла чеа maĭ mape napte a seksȣлȣĭ fpȣmosȣ̆.

Dapȣ̆, че este aчestȣ̆ ові̇єktȣ̆, кape поsedъ o atpaџере аша de mape шi de imensъ asȣпpa simџipiлорȣ̆ шi dopinџелорȣ̆ oameniлорȣ̆? Oape este вр'ȣna din коndiџiȣniле нeчesapiĭ пentpȣ e-sistinџa лорȣ̆? Este вр'ȣnȣ̆ oвiektȣ̆ înzestpatȣ̆ de вieaџъ, de кape depinde шi вieaџa noastpъ? Нȣ! Este o simплъ пeatpъ, ȣnȣ̆ кopпȣ̆ вpȣtȣ̆, пe-însȣfлеџitȣ̆, кape жоакъ ȣnȣ̆ poлȣ̆ аша de mape în вieaџa noastpъ, ȣnȣ̆ poлȣ̆ mȣлtȣ̆ maĭ imпор-tantȣ̆ de kîtȣ̆ aчела алȣ̆ aȣpȣлȣĭ; къчĭ aȣpȣлȣ̆ este ла noĭ нȣmaĭ mizлочitopȣлȣ̆ плъчеpiлорȣ̆, dapȣ̆ нȣ însъшĭ пкъчерea; noĭ dopimȣ̆ a поseda aȣpȣлȣ̆, пentpȣ aл da пentpȣ плъчеpiле noa-stpe, iapȣ̆ diamantȣлȣ̆ îлȣ̆ dopimȣ̆ пentpȣ a'лȣ̆ поseda însȣшĭ; eлȣ̆ este însȣшĭ ȣnȣ̆ sкопȣ̆ шi нȣ ȣnȣ̆ mizлокȣ̆.

Dapȣ̆ кȣmȣ̆ se поate кa o simплъ пeatpъ sъ se вȣкȣpe d'atîta венераџiȣne a oameniлорȣ̆? Aчeastъ mipape a simџitȣ̆ шi saвanџĭ antiчĭ, de aчееa 'шi-aȣ̆ imaџinatȣ̆: къ diamantȣлȣ̆, кa шi челе-лалte петpi прečioase, поsedȣ̆ niшte кȣaлi-tъџĭ askȣnse. Аша s. e. aȣ̆ zisȣ̆ ȣniĭ, къ dia-mantȣлȣ̆ este ȣnȣ̆ taлismanȣ̆ (пpotektopȣ̆) în kontpa

feлȣрimiлорȣ̆ de воале епidemiчĭ. Пъкатȣ̆ къ în timпȣлȣ̆ епidemeĭ холереĭ, ачеasta нȣ s'a adeверitȣ̆; къчĭ atȣнчĭ mȣреаȣ̆ ачеĭ кȣ diamanцĭ ка шi ачеia fъръ diamanцĭ. Алцĭ medичĭ аȣ̆ zisȣ̆ къ diamantȣл este ȣн ремеdiȣ̆ пȣтерnik în kontpa пatimeĭ de inimъ, аȣ̆ шi datȣ̆ пiкътȣрĭ de diamantȣ̆ каре kostъ foapte skȣmпȣ̆; în kitȣ̆ Папа Urban IV a келтȣitȣ̆ în воала sa de каре а шi mȣритȣ̆, în кȣрsȣлȣ̆ de оптȣ̆ ziле, sȣma de 40 miĭ de галвенĭ пентрȣ пiкътȣрĭ шi елisipe de diamantȣ̆. Negрешitȣ̆ къ пентрȣ inima ачестȣĭ Папъ, diamantȣлȣ̆ n'a foлositȣ̆, дарȣ̆ totȣ̆ a foлositȣ̆, a веселitȣ̆ inima sпiцерȣлȣĭ, каре а fъкȣtȣ̆ ачестȣ̆ kontȣ̆.

Аша дарȣ̆ diamantȣлȣ̆ n'аре în sine нiчĭ о пȣтере askȣnsъ, mistepioasъ шi toatъ пȣтереа sa konsistъ, къ е în modъ, întреsȣinцatȣ̆ ка ȣнȣ̆ овiектȣ̆ de орнаmentȣ̆, ка о skȣлъ, шi în прiвinцa ачеasta елȣ̆ поsedъ în челȣ̆ maĭ маре градȣ̆ amîndoъ квaлitъцĭ, каре oamenii ле черȣ̆ de ла о пеatpъ de skȣлъ; adeкъ stpълȣчiре шi tъpime. Întp'adeвъpȣ̆, diamantȣлȣ̆ аре о stpълȣчiре fpȣmoasъ, партiкȣларъ, каре нȣ о поsedъ нiчĭ ȣнȣ̆ алтȣ̆ minepaлȣ̆. Чine нȣ'шĭ adȣче aminte de stpълȣчipea admipaвiлъ а skȣлелорȣ̆ damелорȣ̆ ла валȣрĭ шi'н алtе adȣнърĭ de seapa, kîndȣ̆ diamanцiĭ лорȣ̆ se aflъ, паркъ notîndȣ̆ întp'ȣнȣ̆ оceanȣ̆ de лȣminъ! Дарȣ̆ în рапортȣлȣ̆ tъpimeĭ, diamantȣлȣ̆ este корпȣлȣ̆ челȣ̆ maĭ tape dintpe toate minepaлeлe. Кеарȣ̆ Еленiĭ antiчĭ штiаȣ̆ d'ачеasta, de ачееа провine шi нȣmipea че аȣ̆ datȣ̆ diamantȣлȣĭ, adeкъ *adamas* (невiрȣitȣ̆), шi еĭ аȣ̆ черȣtȣ̆: къ нiчĭ ȣнȣ̆ чiокanȣ̆ шi нiковалъ sъ *нȣ поatъ sпарцe ȣнȣ̆ diamantȣ̆*. Însъ ачеasta este о грешеалъ; къчĭ кȣ ȣнȣ̆ чiокanȣ̆ пȣtemȣ̆ лесне sъ sпарцemȣ̆ ȣнȣ̆ diamantȣ̆ шi tъpimea лȣĭ konsistъ: къ нiчĭ ȣнȣ̆ корпȣ̆ în лȣme нȣ поate sъ sgîpie ȣнȣ̆ diamantȣ̆; de ачееа, кеарȣ̆ полеала diamantȣлȣĭ, se face нȣmaĭ прin пȣлвереа лȣĭ. Апоĭ în рапортȣлȣ̆ kimikȣ̆, diamantȣлȣ̆ se deosевеште, къ нiчĭ о mateрie kimikъ нȣ е în stape а'л disoлва (topi). О прежȣdeкatъ кȣрioasъ гъsimȣ̆ în къpцiле векĭ, къ sъпцеле ȣнȣĭ цапȣ̆ este în stape sъ disoлве diamantȣлȣ̆!

Аша дарȣ̆ пînъ în sекoлȣлȣ̆ алȣ̆ 17–леа, diamantȣлȣ̆ ера прiвitȣ̆ ка ȣнȣ̆ корпȣ̆ indisoлȣвiлȣ̆; къчĭ кеарȣ̆ пȣindȣлȣ̆ în fокȣ̆, нȣ s'a topitȣ̆. Токmaĭ în нȣmitȣлȣ̆ sекoлȣлȣ̆, kîndȣ̆ s'a deskopepitȣ̆ în Оланda stiкла оптiкъ, нȣmitъ лентiкȣлъ (maĭ гроаsъ în mizлокȣ̆, каре întреsȣinцъmȣ̆ ла океане, fiindȣ̆ къ mъреskȣ̆ овiектеле) tokmaĭ atȣнчĭ s'a арътatȣ̆ къ пȣindȣ̆ о asemenea stiклъ în soape, se desвoaлtъ întp'ȣнȣ̆ пȣнктȣ̆ нȣmitȣ̆ «focus» о кълдȣръ аша de маре, în kitȣ̆ акоlo кеарȣ̆ шi diamantȣлȣ̆ поate sъ se topeaskъ. Аша дарȣ̆ mapeле Nevton a вънȣitȣ̆ deжа în anȣл 1675, къ diamantȣлȣ̆ поate sъ fie topitȣ̆ în asemenea fокȣ̆, însъ tokmaĭ în anȣлȣ̆ 1694, sȣв Domnica Дȣчеĭ Kosmos III în Флоренца, експерiinцa а adeверitȣ̆ ачеste вънȣелĭ але лȣĭ Nevton. Мареа mipape а sȣрпрins atȣнчĭ пе ачестȣ̆ Дȣче, kîndȣ̆ а възȣtȣ̆ къ îndatъ diamantȣлȣ̆ s'a fъкȣtȣ̆ невъзȣtȣ̆. Impepatȣлȣ̆ Franciscus I, a рекапitȣлatȣ̆ ачеste espepimente, шi ла Biena întp'ȣнȣ̆ кȣпtорȣ̆ апрinsȣ̆ кȣ о deosевitъ кълдȣръ, шi iap diamantȣлȣ̆ a disпърȣtȣ̆. În anȣлȣ̆ 1771, s'a fъкȣtȣ̆ невъзȣtȣ̆ în fокȣ̆ ȣнȣ̆ diamantȣ̆ în лавopatopiȣлȣ̆ kimiкȣ̆ ал лȣĭ *Maquer* în *Paris*, în презонца mȣлторȣ̆ savanцĭ fpancezĭ. Ачеasta а продȣsȣ̆ atȣнчĭ ȣнȣ̆ шаре sgomotȣ̆ în лȣme шi о disпȣtъ vie întpe savanцĭ. Ȣniĭ аȣ̆ zisȣ̆ къ diamantȣлȣ̆ s'a арsȣ̆ întp'adeвъpȣ̆, алцiĭ аȣ̆ zisȣ̆ къ а кръпatȣ̆ нȣmaĭ în пърцĭ аша de miчĭ, în kitȣ̆ s'аȣ̆ fъкȣtȣ̆ невъзȣte. Ȣнȣ̆ цiȣвapцiȣ̆ vestitȣ̆ atȣнчĭ în Парisȣ̆, anȣme Le Blanc a sȣsцinȣtȣ̆ опiniȣнea неардереĭ diamantȣлȣĭ, zikîndȣ̆ къ de mȣлte орĭ а пȣsȣ̆ diamanцĭ în fокȣ̆ ка sъ'ĭ кȣреце de пете шi н'аȣ̆ арsȣ̆. Дарȣ̆ amîndoĭ kimistiĭ d'atȣнчĭ *d'Arcet* шi *Rouelle* аȣ̆ лȣatȣ̆ кiцiва diamanцĭ, iаȣ̆ inкisȣ̆ în капsȣле de metaлȣ̆, шi Le–Blanc a fъкȣtȣ̆ asemenea пȣindȣ̆ ȣнȣ̆ diamantȣ̆ în fокȣ̆, înконцiȣратȣ̆ de tiвiшiрȣ̆ шi кървȣнĭ, шi кȣmȣ̆ a fostȣ̆ mipapea лорȣ̆, къ deskizîndȣ̆ капsȣлеле dȣпе че аȣ̆ ръmasȣ̆ 3 оре în fокȣ̆, нȣmaĭ аȣ̆ гъsitȣ̆ diamanцĭ întp'însele. Maĭ пе ȣрmъ цiȣвapцiȣлȣ̆ *Maillard* а datȣ̆ челевpȣлȣĭ kimistȣ̆ *Lavoisier*, ȣнȣ̆ diamantȣ̆ вine înkisȣ̆ întp'о капsȣлъ ȣmплȣtъ кȣ пȣлвере de кървȣнĭ, л'а лъsatȣ̆ kîte–ва оре în fокȣ̆ шi dȣпе ачестȣ̆ timпȣ̆, Maillard а арътatȣ̆ къ diamantȣл нȣ s'a арsȣ̆ Lavoisier rîndindȣse ла ачеastъ kontpadiкцiȣне а fenomeneлорȣ̆, а гъsitȣ̆ adeвърata еĭ каȣzъ, adeкъ: къ нȣmaĭ kîndȣ̆ diamantȣлȣ̆ este кȣ totȣлȣ̆ împedikatȣ̆ d'а нȣ veni în kontaktȣ̆ (atinцере) кȣ аерȣлȣ̆, нȣmaĭ atȣнчĭ нȣ se арde, дарȣ̆ kîndȣ̆ este în fокȣ̆ în atinцере кȣ аерȣлȣ̆, арde ка

кърбѫnі opdіnapĭ, шi аша а demonstpatĕ Lavoisier în anѫлĕ 1776, къ Diamantѫлĕ нѫ0 алтĕ nimікĕ de кîтĕ *кърбѫnĭ кѫраці*.

Dакъ лѫna apĕ fi къzѫtĕ zioa în mizлoкѫлĕ бѫлеварdелорĕ de Парisĕ, noate n'apĕ fi fъкѫtĕ ѫnĕ asemenea sгomotĕ de кîтĕ ачеastъ deskoпеpipea лѫĭ Lavoisier. «Че, stpirаѫ toці amatopi de ѕкѫле, ачеstĕ diamantĕ idoлѫлĕ nostpѫ, ачеstĕ коpпĕ пpечіosĕ, inвidiatĕ, каpе stpълѫчеште пе капѫлĕ sѫвеpanілорĕ, съ нѫ fie алтĕ nimікĕ de кîтĕ кърбѫnĭ тeпpezaбілĭ din вetpiле noastpe каpе бѫкътpeseле îĭ apѫнкъ afаpъ? Че ілѫziѫne!» Dapĕ oamenіĭ întîлnesкĕ în вieaцa лоp мѫлте asemenea ілѫzіѫnĭ. De мѫлте opĭ ni se паpе: кѫtape пepsoanъ este пѫpъ ка diamantѫлĕ шi пе ѫpмъ afлъмĕ къ în пъѫntpѫ е neагpъ ка кърбѫnіĭ. Акѫмĕ dapĕ нѫмаĭ аpе niminĭ нічĭ о îndoiaлъ, къ diamantѫлĕ stpълѫчitopĕ шi кърбѫnіĭ din вetpiле noastpe sîntĕ ѫna; нѫмаĭ къ în челĕ d'întîiĕ, елементѫлĕ кърбѫнелѫĭ (carbon) este кpistaлizatĕ шi пѫpĕ, de ачеea е tpansпapentĕ шi stpълѫчitopĕ, пе кîndĕ în кърбѫnіĭ opdinapĭ, ачеstĕ елементĕ нѫ0 пѫpĕ нічĭ кpistaлizatĕ, de ачеea е negpѫ шi ѫpîтĕ ла ведеpе. Кіmistіĭ пpetindĕ: къ нѫмаĭ difepinца кълдѫpeĭ пpodѫче ачеastъ difepinцъ în кpistaлizaцiѫne.

În цenepе, кълдѫpa, аpе о mape inflѫinцъ аѫпpa fopmaцiѫneĭ пetpiлорĕ пpечioase, de ачеea se гъsesкĕ нѫмаĭ în кліmeле tpoпiче. Ast-feл пѫtem съ не esпlікъmĕ ачеea че а skpisĕ цiѫвaepцiѫлĕ *Ferer* лѫĭ *Colombѫ* zikîndѫ'i «пînъ кîndĕ n'аĭ гъsitĕ oamenĭ negpi apшĭ de кълдѫpa soapeлѫĭ, нѫ поцĭ съ нъдъждѫeштĭ а гъsi diamanцi!» Fiziчĭ antiчĭ 'шĭ-аѫ imaцinaѫ къ пetpiле кpesкĕ ка fлоpiле; о съ ведемĕ, în aptікoлѫл вiitopĕ аѫѫpditatea ачеsteĭ опіnіѫne.

Чербѫлĕ.

Маĭ toate animaлеле apътĕ dѫпе înfъцiшаpea лоpĕ esтеpioapъ, каpaкtepѫлĕ лоpĕ intеpiopĕ; este totĕ-d'aѫna о apmonie întpe fopma ѫnѫĭ animaлĕ шi întpe fipea sa шi modѫлĕ esistinцeĭ saле. Кîndĕ se ѫîтъ чine-ва ла ѫnĕ боѫ, кѫ пічіоapеле saле гpoase шi skѫpte, кѫ toatъ fopma sa гpositъ, нѫ о съ zікъ къ аvest animaл е fъкѫtĕ ка съ ѫмбле iute шi съ аiбъ ѫnĕ tempepamentĕ viĕ. Din контpa, ѫîtîndѫse чine-ва ла ѫnĕ чepbĕ, кѫ коpпѫлĕ съѫ sѫвцipe, кѫ пічіоapеле saле лѫnцĭ шi sѫвцipĭ, кѫ окiĭ съĭ mapĭ шi еspesivĭ, în fine, кѫ toatъ fopma sa елеганtъ, нѫ ва пѫtea nera, къ ачеstĕ animaлĕ аpе în sine чева побілĕ, елеганtĕ шi къ віоiчіѫnea шi iѫцеaлa mішкъpiлорĕ sîntĕ ѫn каpaкtepĕ distinktivĕ în toatъ natѫpa sa.

Sîntĕ мѫлте sпeце de чepbĭ, însъ каpaкtepіле комѫne tѫtѫлорĕ, sîntĕ челе ѫpмътoape:

Чербѫлĕ (Cervus, cerf). Sîntĕ animaле d'o taлie pidikatъ, елеганtъ; аѫ пічіоapе лѫnцĭ шi sѫвцipĭ, шi sîntĕ foapte iѫцĭ în ѫмблетѫлĕ лоpĕ. О пaptікѫлapitate ла еĭ, sîntĕ коapnеле лоpĕ; ачеstea sîntĕ fopmaцiѫnĭ osoase каpе ле кpesкĕ пе fpѫnte; sîntĕ opĭ simпле (ла чepbĭ tinepĭ пînъ ла 2 anĭ) saѫ desпъpцite în mаĭ мѫлте pamѫpĭ (нѫmite andoiles ла чepbi бътpînĭ). Ачеste коapne нѫ sîntĕ statopniче ка ла боĭ шi капpе, чі кadĕ în totĕ anѫлĕ, пе ѫpмъ кpesкĕ алтеле în лoкѫлĕ лоpĕ. Кpeштеpea лоpĕ съ faче în modѫлĕ ѫpмътopĕ: пе fpѫnte съ faче dѫoъ ѫnfлътѫpĭ în fopma de doѫъ глonцѫpĭ înвелite кѫ пелеа fpѫnцiĭ. În пъѫntpѫлĕ ачеsteĭ пелĭ, se denѫne о matepie гpasъ, ліпічіoasъ, каpе înlesneште кpeштеpea лоpĕ. Ачеste коapne sîntĕ ла înчепѫtĕ, moĭ ка niftia; dapĕ пе ѫpмъ кpesкîndĕ, se întъpesкĕ, atѫnчĭ ачеastъ matepie tape, osoasъ апаsъ аѫпpa вiнелорĕ каpе se afлъ în пелеа каpе ле înвелеште, шi пpodѫче, къ ачеste вine se ѫѫѫкĕ шi пpin ѫpmape шi пелеа se ѫѫкъ шi kade în бѫкъцĭ, лъsîndĕ акѫмĕ коapnеле чербѫлѫĭ гoaле. Dapĕ шi чербѫлĕ, пpin instinktĕ, кîndĕ este съ казъ ачеastъ пеле, îшĭ fpeакъ капѫлĕ de tpѫnкіѫлĕ apбopiлорĕ, ка съ казъ маĭ кѫpîndĕ. Съ пpetinde къ: кѫaлitatea apбopiлорĕ, întpe каpе чербѫлĕ se цine, аpе о inflѫinцъ аѫпpa колopeĭ коapnелорĕ saле. Веpцiле каpе se веde пе коapnеле чepbiлорĕ, apътĕ ѫpmеле de вiнеле de sъnце de маĭ nainte. Ачеste коapne pemѫnĕ нѫмаĭ ѫnĕ anĕ, пе ѫpмъ kadĕ шi алте кpesкĕ în лoкѫлĕ лоpĕ. Аша dapĕ, este о difepinцъ mape întpe коapnеле чербѫлѫĭ шi але боiлорĕ saѫ але капpелорĕ, fiindĕ къ ла челе dѫпе ѫpмъ,

коарнеле odatъ креskȣte, ремънŭ statorniче пентрȣ toate віеаца animalȣлȣї, пе kîndŭ ла черbї sъ skimbŭ în totŭ anȣлŭ. O алтъ diferinцъ este къ коарнеле боілорŭ ші але капрелорŭ sîntŭ гоале пе din пъȣntrȣ, пе kîndŭ коарнеле черbілорŭ sîntŭ пліне în пъȣntrȣ.

Форма коарнелорŭ черbілорŭ, diferе дȣпе vîrsta лорŭ. Ла чеї tinerї, sîntŭ simпле; дарŭ kîndŭ ажȣнгŭ ла vîrstъ de 3 ani, atȣнчї ле есŭ ла коарнеле лорŭ алтеле ка ніште рамȣрї. Ачеастъ skimbare а коарнелорŭ sъ ȣрмеазъ totŭ-d'aȣна прімъвара. Черbії bътрînї skimbŭ коарнеле лор маї întîiŭ (în Апріліе), чеї tinerї маї tîrziŭ (în Маiŭ ші Іȣніе). În ценере, нȣмаї черbії mas-кȣлї аŭ коарне пе kîndŭ ла femeле лінseskŭ; нȣмаї черbȣлŭ рене (везї Isis 1856, No: 32) faче есчепцiȣне, къчї ла ел ші femeла аре коарне.

Маї toate speцеле de черbї аŭ о partiкȣ-лaritate каре н'о гъsimŭ ла нічї ȣнŭ алтŭ ani-малŭ, adeкъ: de desȣbtȣл окілорŭ аŭ о кръпъ-tȣръ (нȣmitъ larmier) de ȣnde еаsъ ȣнŭ fлȣidŭ галбенŭ ші лініchiosŭ; astea sîntŭ лакрімеле черbȣлȣї.

Dinцiї черbȣлȣї seamънъ кȣ ачееа а'ї tȣtȣ-лорŭ animалелорŭ рȣміgътоаре, adeкъ: пе mak-siла (falкъ) de жosŭ аре 8 dinцї inчizivї (тъ-іоші) каре лінseskŭ кȣ totȣлŭ ла maksiла de sȣs, аŭ ші 6 dinцї моларї (мъселе) ла fie-каре maksiлъ în dreapta ші în stînga ші нȣмаї ла ȣнеле speцe, черbȣл mascȣл аре ла maksiла de sȣsŭ, doї dinцї kaninї (kîїneште) în dreapta ші în stînga.

Дарŭ нȣ нȣмаї коарнеле, чі ші пърȣлŭ ші колоарea, черbії ле skimbŭ în тоцї anії; în ti-нереца лорŭ аŭ маї toate пете албе пе пеле, ла ȣнії (s. e. ле Cervus Dama, Daime) ачеste пете ремънŭ în toatъ віеаца лорŭ, пе kîndŭ ла алте speцe, se пердe ші пелеа devine d'о ко-лоаре ȣniformъ, adeкъ рошіоаръ, оакешъ, албъ (дарŭ рарŭ) ші кеарŭ неагръ (черbȣлŭ din мȣн-цiї Sevenne).

Іарна черbії se цinŭ adȣнацї în tȣрме марї în пъдȣрї dese; kîndŭ ажȣнце прімъвара, есŭ d'аколо ашеzîndȣ-se ла марцінеа пъдȣрілорŭ маї кȣ seamъ лінгъ kîмпії semъnate кȣ грîȣ ші secаръ. Тоатъ вара мергŭ кȣ капȣ лъsatŭ în жosŭ, fiindŭ-къ atȣнчї ле креskŭ коарнеле ші frȣntea лорŭ este foarte simцitoаре ла орї-че ловіре, de ачееа, drentŭ instinktŭ, о цinŭ жosŭ ка s'о пъzeaskъ de орї-че ловіре.

Kîtŭ-ва timпŭ дȣпе че черbілорŭ ле а кре-skȣtŭ коарнеле, simtŭ dorinца împреȣнърeї sek-selорŭ (rute). Asta înчепе de ла mezȣлŭ лȣї Sentembrie; atȣнчї еї пъръseskŭ kîмпііле, fȣgŭ în пъдȣрї, skoцîndŭ ȣнŭ ȣрлетŭ teribiлŭ, паркъ sîntŭ прінші d'о неbȣніе fȣrioasъ, нȣ штіŭ че fakŭ, se ловеskŭ кȣ капȣ de арборї ші нічї нȣ simtŭ ші аша ȣмблŭ къȣtîndŭ дȣпе о femeлъ. Дарŭ кеарŭ kîndŭ аŭ гъsito, н'а ажȣнsŭ ла ter-minȣлŭ sȣferinцелорŭ лорŭ, къчї femeла ла întîia întîлніре, нȣ воеште нічї de кȣмŭ ка sъ intre în пропорцiȣніле лорŭ d'aморŭ ші fȣце; atȣнчї черbї sîntŭ siliцї а о goni, а о osteni ші tokmaї atȣнчї ажȣнгŭ ла skoпȣлŭ лорŭ. Дарŭ ла femeле гъsimŭ о impreciȣраре кȣріоasъ, къ tokmaї челе бътрîне se îndȣлчеskŭ маї întîiŭ ші konsimte ла пропоziцiȣніле галанте але кавалері-лорŭ лорŭ, пе kîndŭ челе tinere приндŭ fokŭ маї tîrziŭ. Kîndŭ întîmпларea а adȣsŭ doї черbї лінгъ о черbъ, amîndoї рівалї înчепе о лȣптъ foarte serioasъ, каре нȣ înчeteazъ пînъ kîndŭ ȣнȣлŭ din doї а ръмasŭ бірȣitорŭ, omorîndŭ пе челŭ-лалтŭ saŭ gonindȣлŭ. În ценере, чеї бъ-trînї ръmînŭ totŭ-d'aȣна бірȣitорї, sîntŭ ші пре-ferацї de кътре dama черbъ, нȣ нȣмаї fiind-къ аŭ маї мȣлте експеріінце (ȣнŭ лȣкрȣ каре se vede ші ла оаменї) дарŭ fiindŭ-къ sîntŭ ші маї înfoкацї (ȣнŭ лȣкрȣ каре нȣ se преа vede ла оаменї). Дарŭ kîte odatъ sъ ші întîmплъ къ, kîndŭ doї черbї бътрînї аŭ ȣнŭ дȣелŭ лінгъ о черbъ, віне ȣнŭ tînърŭ, se фолоseште de преo-кȣпацiȣнеа лорŭ ші ажȣнце гаръ лȣптъ ла ачееа че еї н'аŭ пȣtȣtŭ sъ капете нічї кȣ лȣпте. Черbї бътрînї аŭ ші ȣнŭ алтŭ вічiŭ, кȣноskȣtŭ ші ла ȣнії оаменї бътрînї în timпȣріле noastre; а-деkъ: къ sîntŭ foarte nestatorнічї, ремънŭ нȣ-маї kîte-ва zile лінгъ ачееа каре аŭ алеsŭ, пе ȣрмъ о лаsŭ.

Fȣріеa аморȣлȣї цine ла черbї нȣмаї treї патрȣ sъптъмînї, адеkъ: ла черbї бътрînї înчепе de ла 15 Авгȣstŭ ші цine пînъ ла 15 Sentembrie, ші ла чеї tinerї de ла 23 Sentembrie пînъ ла 17 Октомбріе, дарŭ în ачеstŭ timпŭ мънîнкŭ foarte пȣцinŭ, нȣ dormŭ, нічї н'аŭ odixнъ; zioa ші ноаптеа sîntŭ în пічіоаре neînчetîndŭ а ȣм-бла, а fȣцi înкоаче înколо, а лȣпта, а бірȣі ші

a прiimi ръсплътiрĭ dȣлчĭ dȣпе ачесте вiрtȣцe; de ачееа dȣпе ачестȣ карпавалȣ алȣ червiлорȣ, eĭ sîntȣ шi maĭ ostenițĭ ка ноĭ dȣпе карпавалȣл nostrȣ; sîntȣ foapte слъбiцĭ шi черȣ ȣнȣ timпȣ пînъ кîndȣ ревinȣ ла fiрea шi ла форца лорȣ de nainte. Пentrȣ ачестȣ скопȣ, dȣпе timпȣлȣ аморȣлȣĭ se retrагȣ în пъdȣрĭ, maĭ кȣ seamъ de гinde, ȣnde гъсескȣ нȣtrimiнte în абondinцъ, шi ȣnde ремънȣ пînъ s'аȣ împȣternicitȣ.

Черва ремîне борцоасъ опtȣ лȣнĭ шi кîte-ва zile; ea fatъ în ценере ла înчепȣтȣл лȣĭ Iȣnie нȣmaĭ ȣнȣ пȣiȣ de червȣ; рарȣ. doĭ. Еле a-скȣndȣ пȣiĭ лорȣ de кîinĭ de каре съ temȣ mȣлtȣ, dapȣ кîtȣ iĭ вьdȣ atakaцĭ, atȣнчĭ espȣнȣ кȣ кȣ-рацiȣ вieaца лорȣ пропрie, ка съ скапе пе ачееа аĭ пȣiлорȣ лорȣ.

Червȣлȣ, ла вîрsta fраџеtъ de 18 лȣнĭ, simte dorinца аморȣлȣĭ; atȣнчĭ гîtȣлȣ шi чеafa sa se ȣmflъ, totȣ atȣнчĭ i съ скimbȣ коарнеле шi se depȣне în корпȣлȣ лȣĭ ȣнȣ felȣ de гръsime partiкȣларъ (нȣmitъ venaison) каре esчitъ шi maĭ mȣлtȣ într'însȣлȣ ardoarea аморȣлȣĭ. Ачеастъ гръsime partiкȣларъ dъ карнеĭ червȣлȣĭ o odoare partiкȣларъ, неплъкȣtъ. Diferite es-

Червȣлȣ нобiлȣ (Cervus Elephus) кȣ familia sa.

perimente аȣ арътatȣ къ съ afле o релацiȣне intinsъ între коарнеле червȣлȣĭ шi între facȣлtatea sa продȣкtiве кьчĭ, кîndȣ аȣ kastratȣ (жȣгаtȣ) ȣнȣ червȣ, коарнеле sale нȣ s'a maĭ скimbat нiчĭ нȣmaĭ аȣ кресkȣt din minȣtȣл ачеsta.

Червȣлȣ аре o ведере бȣнъ, o odoare deosebitъ, ȣнȣ аȣzȣ аsкȣцitȣ. Кîndȣ ва съ аȣzъ чева, цine капȣ în sȣs, рîdiкъ ȣрекiле шi în poziцiȣнеа ачеаsta аȣde foapte denapte. Кîndȣ eаsъ d'o пъdȣре saȣ din алtȣ asemenea локȣ ȣnde ера аsкȣнsȣ, ремȣне кîte-ва minȣte, обsервîndȣ împреџiȣрȣлȣ лȣĭ, daкъ нȣ'ĭ amerinцъ врȣнȣ inamiкȣ. Ел н'аре mȣлtъ înцелепчiȣне; кȣ toate ачеstea, este deштентȣ шi вiклеанȣ. Кîndȣ флȣеръ чine-ва de denapte шi îлȣ кiamъ пе нȣme, îndatъ stъ, se ȣitъ ла omȣ ȣнȣ momentȣ шi пе ȣрmъ dъ fȣга; îĭ плаче mȣлtȣ mȣzika; în ценере елȣ se teame mȣлtȣ maĭ пȣцin de oamenĭ de кîtȣ de кîinĭ.— Dȣпе masъ se кȣлкъ жосȣ în репаosȣ шi îнчепе a рȣmega, însъ ачеастъ operaцiȣне съ fаче ла червȣ греȣ шi кȣ sgomotȣ, кьчĭ dȣпе felȣлȣ konstrȣкцiȣнеĭ stomaкȣлȣĭ съȣ, ачеаsta îĭ вine mȣлtȣ maĭ греȣ de кîtȣ боȣлȣĭ. Черві бътрînĭ аȣ ȣнȣ гласȣ

ţape, dapȣ ла ţoцĭ, acestȣ класȣ съ întъреште мȣлтȣ în timпȣлȣ аморȣлȣĭ. Елȣ нȣ беа нічĭ одатъ iapna, foapte пȣцінȣ прімъвара; къчĭ роба ĭĭ цине локȣлȣ апеĭ de бъȣтȣ; dapȣ вара кîndȣ е преа калdȣ афаръ шi кеарȣ черȣлȣ fiindȣ апрінсȣ de фокȣлȣ аморȣлȣĭ, atȣнчĭ se дȣче ла fîntîna limpede шi беа мȣлтȣ. Елȣ шtie шi съ 'ноate foapte біне, шi se zіче къ ȣніĭ черbĭ а трекȣtȣ о парte маре din маре 'нotîndȣ нȣмаĭ ка съ гонеаскъ о femeлъ плъкȣтъ каре локȣіеа ла вр'о insȣлъ; însъ черbi saлtъ шi maĭ біне de кîtȣ notȣ. Iapna кîndȣ е зъпадъ пе кîмпȣ, рȣпе коажа d'арборĭ, dapȣ вара ȣмблъ mînкîndȣ дȣпе кîмпȣ, чіȣперчĭ, грîȣ шi маĭ кȣ seамъ секаръ de каре sîntȣ foapte лакомĭ. Карнеа лор е бȣнъ de mînкаре нȣмаĭ кîndȣ sîntȣ foapte тінерĭ, dapȣ обіектȣлȣ челȣ маĭ прецiosȣ în корпȣлȣ лорȣ пентрȣ оаменĭ, este пелеа лорȣ каре е foapte moaлe шi цеапънъ, шi коарнеле лорȣ de каре se факȣ фелȣрімĭ обжекте de індȣstріе шi каре sîntȣ întребȣінцате шi în медічінъ, ка ȣнȣ remediȣ foapte прецȣітȣ.

Мърімеа ȣнȣĭ черbȣ diferеазъ дȣпе локȣлȣ ȣnde тръеште; ачеĭ каре тръескȣ în локȣрĭ шеце ȣnde sîntȣ кîмпȣрĭ d'арътȣръ шi sîntȣ біне хръніцĭ, девінȣ маĭ маре; пе кîndȣ чеĭ din мȣнцĭ ремînȣ маĭ мічĭ, sîntȣ маĭ пъроші, d'o fipe маĭ реа шi нȣ potȣ съ фъгъ аша кȣрîndȣ ка чеĭлалцĭ; dapȣ карнеа лорȣ е маĭ бȣнъ de mînкаре; în џенере, ȣнȣ черbȣ крескȣтȣ требȣе съ аібъ de ла пічіоаре пînъ ла капȣ о мъріме de 6 пічіоаре шi кîнтъреште 300—400 фȣнцĭ.

În ȣнеле локȣрĭ, аȣ къȣtatȣ a domestечі черbĭ. Ȣniĭ în Џерманia аȣ învъцатȣ черbĭ ка съ трагъ ла о тръсȣръ, în Џерманia шi în Франца ерaȣ шi sîntȣ мȣлте гръdinĭ (parcs) ȣnde se цінȣ черbĭ dрептȣ кȣріозitate шi domestечіре. Аколо, ла timпȣлȣ mînкъреĭ ĭĭ adȣнъ прін ȣнетȣ ȣнеĭ трîмбіце (корнȣ), шi de мȣлте орĭ девінȣ atîtȣ de блînзĭ în кîtȣ вінȣ шi mънîнкȣ din mîінеле оаменілорȣ, прекȣмȣ черbi de ла Пратерȣ în Віена каре вінȣ пînъ ла біртȣріле че sîntȣ аколо, черîndȣ de ла оаменi d'аколо ка съ ĭĭ deа чева de mînкаре.

Черbiĭ локȣeskȣ локȣріле пȣдȣроase маĭ în toatъ Еȣропа пînъ ла Лапонia; съ гъseскȣ шi шi toatъ Asia пînъ ла Жапанȣ, dapȣ esistȣ шi în нордȣл Афрічеĭ, însъ аколо sîntȣ маĭ мічĭ. Еĭ тръескȣ пînъ ла вîрsta de 30 шi 40 de anĭ.

Вîнатȣлȣ черbілорȣ ера totȣ d'aȣna прівітȣ ка вîнатȣлȣ челȣ маĭ нобілȣ шi плъкȣтȣ. Елȣ цine de ла mezȣлȣ 'ȣnie пînъ ла Septembrie маĭ кȣ seамъ sîntȣ лесне de прінсȣ în sesonȣлȣ аморȣлȣĭ, къчĭ atȣнчĭ sîntȣ, прекȣмȣ амȣ zisȣ маĭ sȣsȣ, паркъ небȣнĭ шi нȣ шtiȣ че fakȣ, нічĭ нȣ вȣdȣ inamікȣлȣ лорȣ кеарȣ кîndȣ este апроапе. Кȣ toate acestea, вîнатȣлȣ черbілорȣ чере мȣлte кȣноштінце; къчĭ ȣнȣ вîнъторȣ бȣнȣ требȣе съ кȣноаскъ ȣрмеле черbȣлȣĭ пе пъмîнtȣ ȣnde а ȣмблатȣ, пе фрȣнзе пе каре а atinsȣ шi кеарȣ прін eskrementеле (балігъ) требȣе съ кȣноаскъ de че вîрstъ este черbȣл каре a трекȣтȣ п'аічĭ, шi дȣпе вîрsta лȣĭ, требȣе съ întребȣінцезе diferite metoade d'atакȣ.

Еатъ acestȣ animaлȣ interesantȣ каре петрече віеаца sa în алтернатіве de бȣкȣріе шi de прівацiȣне, de плъчере шi de sȣферінцъ; de întрістаре шi de sлъбіре; de крештереа шi de къdерeа коарнелорȣ; de сънътate шi de боале; totȣ-d'aȣna esvitatȣ, totȣ-d'aȣna iste; кȣ toate acestea, aceste пasiȣнĭ шi nestatорnічіе în віаца sa, нȣ'ĭ fakȣ нічĭ ȣнȣ ръȣ, ба înкъ мȣлцĭ поецĭ аȣ кîнtатȣ віеаца sa шi аȣ invidiatȣ soapta sa, маĭ кȣ seамъ ліберtinĭ (краіĭ) вътрînĭ invidiezȣ soapta черbілорȣ бътрînĭ шi фавоареа лорȣ чеа маре лîнгъ sексȣлȣ фрȣмоsȣ.

Кокошȣлȣ шi гъina.

III.

Гъінеле sîntȣ пасеріле челе маĭ лесне de нȣtріtȣ; къчĭ toate артікȣлеле de mînкаре лі se кȣвіне; кеарȣ боабеле de гръȣнце, арȣнкате în mізлокȣлȣ гȣноіȣлȣĭ, гъінеле ле алегȣ шi ле мънîнкȣ кȣ noftъ; кеарȣ мȣштеле че zборȣ în аерȣ, вермĭ бъгацĭ în sînȣлȣ пъмîнtȣлȣĭ шi sȣпълtрĭ de base, sîntȣ артікȣле de лъкоmie, пентрȣ гъina mînкъчіоasъ. De acеea, întр'о касъ дерiџеатъ

кȣ economie ȣnde nічĭ ȣn лȣкрȣ нȣе de нрisosȣ̆ ші нȣе арȣнкатȣ̆ афаръ, аколо храна гъінелорȣ̆ нȣ костъ маĭ нimікȣ̆. Кȣ toate ачестеа, чіне ва ка съ аĭбъ гъінĭ грасе, требȣе съ ле dea dimineаца ші seара кîte о фертȣръ калdъ de кȣкȣрȣzȣ̆ (порȣмбȣ̆) ші de мере саȣ̆ de комінъ de tȣргърĭ. Мȣлте еспериінце аȣ̆ konstatatȣ̆ în пароrtȣлȣ̆ нȣtрiреĭ гъінелорȣ̆, регȣлеле ȣрмътоаре:

Fертȣра ачеаsta кîndȣ̆ е калdъ, е мȣлтȣ̆ маĭ съпътоасъ гъінелорȣ̆ ка кîndȣ̆ е рече, totȣ̆ de odatъ ле фаче ші маĭ роditoаре.

Din toate лȣкрȣріле de мîнкаре, о sȣпъ de фъінъ, саȣ̆ de бȣкъцĭ de пîіне амestекате кȣ чіорбъ de карне, sîntȣ̆ челе маĭ нotрiбitе пентрȣ гъінĭ. Din toate мîнкърiле ферtе, порȣмбȣлȣ̆ саȣ̆ орzȣлȣ̆ ферtȣ̆, е totȣ̆-d'aȣна маĭ бȣнȣ̆ пентрȣ еле, de кîtȣ̆ ачесте мîнкърĭ fiindȣ̆ крȣde (nefeрte).

În мȣлте църĭ din Еȣропа, вestite пентрȣ крещереа гъінелорȣ̆, ле daȣ̆ în totȣ̆ анȣлȣ̆ вермĭ de мîнкаре, пе каре оаменiĭ 'шĭ прокȣръ прin deosebite ашезъмінте, каре ле аȣ̆ în кȣрціле лорȣ̆, adекъ: локȣрĭ depъrtate ȣnde пръseskȣ̆ вермĭ прin materiĭ de împȣtрezeчiȣне.

De ші амȣ̆ zisȣ̆ маĭ sȣsȣ̆, къ stomaкȣлȣ̆ гъінелорȣ̆ este аша de tаре ші de пȣterнікȣ̆, în кîtȣ̆ înгitȣ̆ аче ші бȣкъцĭ de stiклъ фъръ въtъмаре, însъ кîte odatъ se întîmплъ къ ла ȣнеле гъінĭ, ачеаsta este въtъмътоrȣ̆; de ачееа е маĭ біне ка съ îngrijeaskъ чіне-ва: ка în кȣрtе ȣnde se цінȣ̆ гъінĭ, съ нȣ fie арȣнкатȣ̆ нічĭ бȣкъцĭ de stiклъ spartъ, нічĭ аче.

Depȣнереа оаълорȣ̆. Ачеstȣ̆ aktȣ̆ комȣнȣ̆ tȣtȣрорȣ̆ пасеріlорȣ̆, прin каре se 'нмȣлцескȣ̆ ші fакȣ̆ къ неамȣлȣ̆ лорȣ̆ нȣ se stinцe; ачеstȣ̆ aktȣ̆, zічемȣ̆ se ȣрmеазъ ла пасерĭ de доъ орĭ пе анȣ̆; odатъ прімъвара ші а доа оаръ toамна; însъ чеа дȣпе ȣрмъ нȣе statорнікъ, нічĭ sігȣръ.

În църіле калde, depȣнереа оаълорȣ̆ de прімъвара, îнчепе ла гъінĭ ла sfîршiтȣлȣ̆ Феврȣаріе; dаръ în църіле fрігȣроасе, маĭ tîрziȣ̆. Гъіна дȣпе че а depȣсȣ̆ 18 пînъ ла 20 de оаъ, нȣмаĭ пȣне алтеле ші чере съ ле клочеаскъ; însъ омȣлȣ̆ а обсерватȣ̆ къ, кîndȣ̆ іа чіне-ва de ла гъінĭ ȣнȣ̆ оȣ̆ саȣ̆ маĭ мȣлте, гъіна se sіlеще але пȣне din поȣ̆, пе ȣрмъ îнчепе клочіреа. Аша dаръ омȣлȣ̆ s'а folositȣ̆ d'ачеаstъ deskoperіре, а înчепȣtȣ̆ съ іеа оȣле гъінелорȣ̆ дȣпе че ле а depȣсȣ̆, ші аша а ажȣнсȣ̆ d'a авеа de ла о гъінъ întр'ȣнȣ̆ анȣ̆, пînъ ла 200 оаъ în локȣ̆ de 20.

Кîndȣ̆ о гъінъ este аsȣпра depȣнереĭ оаълорȣ̆, аратъ semne de neastîmпъраре, merце înкоаче înколо, stрігъ totȣ̆ мереȣ̆, віzitеазъ toate колцȣріле касеĭ spре а гъsi ȣнȣ̆ локȣ̆ ȣnde поate съ se askȣнzъ, dаръ раръ se мȣлцȣмеще de резȣлtatȣлȣ̆ ачеsteĭ къȣtърĭ; însъ кîndȣ̆ віне моmentȣлȣ̆ fачереĭ, еа fȣце ла кȣібȣлȣ̆ еĭ бȣнȣ̆ саȣ̆ ръȣ̆, съ пȣне аколо ші depȣне оȣ̆ în tачере.

Кîndȣ̆ о гъінъ а алесȣ̆ ȣнȣ̆ кȣібȣ̆ ші пе ȣрмъ віindȣ̆ аколо, гъсеще о алтъ гъінъ окȣпатъ кȣ depȣнереа ȣнȣĭ оȣ̆, чеа d'întîia аштеаптъ пînъ кîndȣ̆ камерада еĭ а terminatȣ̆ требȣінца sa, пе ȣрмъ съ ȣȣіе ші dînsa ла кȣібȣ̆ ші depȣне оȣлȣ̆.

Кîndȣ̆ гъіна нȣ'шĭ а алесȣ̆ ȣнȣ̆ кȣібȣ̆, atȣнчĭ пȣне оȣ̆ în локȣлȣ̆ ȣnde въdȣ̆ маĭ мȣлте оаъ пȣсе.

Гъіна съ веdе къ sȣфере мȣлтȣ̆ ла fачереа оаълорȣ̆; къчĭ дȣпе sевîршitȣлȣ̆ ачеstȣĭ aktȣ̆, еа аратъ о маре мȣлцȣміре прin stрігърĭ de бȣкȣріе каре skoate еа ші кȣ dînsa toate гъінеле камерадe але еĭ, кеаръ ші кокошȣлȣ̆ че se афлъ în кȣрtе.

Роdіреа гъінелорȣ̆ este diferitъ; sîntȣ̆ ȣнеле каре depȣне ȣнȣ̆ оȣ̆ пе zi, алтеле depȣнȣ̆ ȣнȣ̆ оȣ̆ în доъ zile; іаръ алтеле кîte доъ оаъ пе zi; dаръ ачеаsta е раръ. În цeнере, гъінеле tінере пȣнȣ̆ маĭ мȣлте оаъ de кîtȣ̆ челе маĭ бътрîне, апоĭ дȣпе вîрsta de патрȣ анĭ, гъінеле înчетеzȣ̆ кȣ totȣлȣ̆ а пȣне оаъ.

Depȣнереа оаълорȣ̆ ціне ла гъінĭ toатъ вара, пînъ кътре toамнъ, atȣнчĭ гъінеле skimбȣ̆ пенеле ші în ачеstȣ̆ tімпȣ̆ înчетеzȣ̆ а depȣне оаъ. Гъінеле sîntȣ̆ atȣнчĭ болнаве, tрisтe. De мȣлте орĭ, о гъінъ неагръ, дȣпе ачеаstъ krizъ, s'а fъкȣtȣ̆ о гъінъ албъ, асеменеа deвine dintр'о гъінъ албъ, ȣна неагръ.

Дȣпе ачеаstъ епокъ, віне іарна, каре іаръ întрерȣпе depȣнереа оаълорȣ̆ пînъ în прімъваръ.

Dаръ омȣлȣ̆ чівілizatȣ̆ н'аре ръбdаре în плъчеріле сале; нȣ'ĭ ера destȣлȣ̆ къ прintр'о înшелъчіȣне, а adȣсȣ̆ пе гъінĭ ка съ depȣіе оаъ în toатъ вара, а врȣтȣ̆ елȣ̆ съ sілеаскъ гъінеле sале ка съ пȣіе оаъ кеаръ ші toатъ іарна, în контра натȣреĭ. Sпре ачеstȣ̆ skoпȣ̆, іатъ че мijлокȣ̆ аȣ̆ întреbȣінцатȣ̆. Аȣ̆ алесȣ̆ гъінеле челе маĭ tарĭ, ле аȣ̆ înкisȣ̆ întр'о оdае калdъ ші tîm-

пede, ле аȣ̆ datȣ̆ ȣпȣ̆ кокошȣ̆ tînърȣ̆, пȣtpimente бȣпе шi аnpinzъtoape în абondinџe (s. e. съmînџa de кînепъ) шi ле а џinȣtȣ̆ în чеа maĭ mape кȣpъџenie. Întp'adeвъpȣ̆, dȣпе ачеаstъ siлinџъ, гъiнеле аȣ̆ пȣsȣ̆ оаъ кеарȣ̆ шi iapna, dapȣ̆ în ȣpma ачеsta, s'аȣ̆ slъбitȣ̆ mȣltȣ̆ шi s'аȣ̆ îmбъtpînitȣ̆ naintea вpemeĭ.

Гъiнеле n'аȣ̆ tpeбȣinџъ totȣ̆-d'аȣna d'ȣпȣ̆ кокошȣ̆ ка sъ depȣie оȣъ, чi еле sîntȣ̆ în stape sъ depȣie оȣъ fъpъ кокошȣ̆; însъ asemenea оȣъ пȣ sîntȣ̆ капабiле d'a fi клочite. Шi чiне se ȣitъ întp'ȣпȣ̆ asemenea оȣ̆ npin лȣmînape, пȣ гъseшte аколо mapкatȣ̆ ȣпȣ̆ пȣнktȣ̆ deoseбitȣ̆ (пȣmitȣ̆ кълкъtȣpa кокошȣлȣĭ) прекȣmȣ̆ se гъseшte ла оаъле гъiнеĭ npodȣse npin intepвenџiȣnea кокошȣлȣĭ. Ȣniĭ, npetindȣ̆ къ asemenea оȣъ nepoditoape (пȣmite шi оȣъ албе) sîntȣ̆ maĭ пȣџin гȣstoase шi sъпъtoase ка оаъле poditoape, însъ ачеаsta este о гpeшеалъ.

О iapnъ pirȣpoasъ, пȣ пȣmaĭ къ împodiкъ гъiнеле sъ пȣ depȣie оȣъ, dapȣ̆ este шi în stape sъ fakъ къ sъ-ĭ se deџepe пiчioapеле шi sъ kazъ. Astȣ̆-felȣ̆ s'a въzȣtȣ̆ în Fpanџa în апȣлȣ̆ 1788 къ dȣпе iapna foapte pirȣpoasъ, кape a domnitȣ̆ atȣnчĭ, npimъвapa гъiнеле аȣ̆ ȣmблatȣ̆ пе џепȣнкi, fiindȣ̆-къ пiчioapеле лорȣ̆ ле аȣ̆ пepdȣtȣ̆ în џepȣ̆.

Гъina depȣne atîta оȣъ пentpȣ о înkȣiбaџiȣne (клочipe) în кîtȣ̆ поаte sъ ле клочеаskъ îndatъ, adeкъ sъ ле акопере totȣ̆ d'o datъ кȣ кopпȣлȣ̆ еĭ; în џепepe, dintpe toate пasepiле sълбatiче прекȣmȣ̆ шi domestечite, гъina пȣпе челȣ̆ maĭ mape пȣmъpȣ̆ de оȣъ.

Dopinџa d'a клочi, deвine ка о пasiȣne ла гъiнĭ; еле atȣnчĭ apъtȣ̆ о mape neastîmпъpape, lasȣ̆ apiпiле în жосȣ̆, fȣлџiĭ лорȣ̆ sъ sбîpлeskȣ̆ шi ȣmблъ къȣtîndȣ̆ dȣпе ȣпȣ̆ оȣ̆ ка sъ'лȣ̆ клочеаskъ. Гъsindȣ̆ ȣпȣлȣ̆, mъкapȣ̆ d'opĭ-че пasepe apȣ̆ провепi, se пȣпȣ̆ пе dînsȣ; кеарȣ̆ пiшte пеtpi fъкȣte ка оȣъле шi пȣse întp'ȣпȣ̆ кошȣ̆, лi se пape, къ sîntȣ̆ оаъ, se гpъбeskȣ̆ шi se пȣпȣ̆ d'asȣпpa ка sъ ле клочеаskъ; atȣnчĭ niminea пȣ maĭ поаte sъ ле гonеаskъ d'ачеstȣ̆ локȣ̆; гonindȣле, *вinȣ̆ înапоĭ шi клочeskȣ̆ кȣ zeлȣ̆.*

Sîntȣ̆ гъiнĭ кърора dopinџa d'a клочi, вine пpea timпȣpiȣ̆; în asemenea kazȣ̆, кîndȣ̆ пȣпе чiне-ва în пъpiле гъiнеĭ о пanъ mikъ (ȣпȣ̆ fȣлгȣ̆), еа пepde ачеаstъ apdoape.

Nȣ toate гъiнеле sîntȣ̆ бȣне de клочitȣ̆; къчĭ о asemenea гъiнъ tpeбȣe sъ aiбъ ȣpmъtoapеле кȣaлitъџĭ: tpeбȣe sъ fie d'o вîpstъ de doĭ anĭ, шi d'o fipe блîndъ, пȣ tpeбȣe sъ se sпepie de nimiкȣ̆, кеарȣ̆ pidiкîdȣ-o чiне-ва de пeste оȣъ, пȣ tpeбȣe sъ se sпepie; tpeбȣe sъ aiбъ ȣпȣ̆ кopпȣ̆ лapгȣ̆, apiпa mape шi deasъ, ȣпгiiле шi deџeteле лорȣ̆ пȣ tpeбȣe sъ fie пiчĭ пpea лȣnџĭ пiчĭ пpea askȣџite.

Este бiне ка sъ înчеаркъ чiне-ва maĭ naintе о гъiнъ dakъ е бȣнъ de клочitȣ̆, adeкъ s'o лase о zi doȣъ пeste кîte-ва оаъ; dakъ petîme аколо кȣ stъpȣinџъ, е бȣне. În mȣлte локȣpĭ акоперȣ̆ гъina клочitoape кȣ о кîpпъ finъ шi еа pъmîne аша акопеpitъ în totȣ̆ timпȣлȣ̆ клочipeĭ, пȣmaĭ dimineaџa шi seapa кîndȣ̆ îĭ dъ de mînкape, о pidiкъ.

Dapȣ̆ шi оаъле de клочipe, tpeбȣe sъ fie алеse; adeкъ челе maĭ mapĭ шi maĭ пpoaspete, апоĭ maĭ кȣ seamъ tpeбȣe обsepвatȣ̆ ка sъ пȣ fie оаъ албе (nepodite de кокошȣ̆).

Поаte чiне-ва кȣпоашtе кеарȣ̆ în оȣ̆, dakъ ва еши dintp'însȣлȣ̆, ȣпȣ̆ кокошȣ̆ saȣ̆ о гъiнъ; adeкъ обsepвîndȣ̆ оȣлȣ̆ naintе ȣпеĭ лȣmînъpi шi dakъ ла ȣпȣ̆ къпъtiiȣ̆ алȣ̆ оȣлȣĭ, sъ вede пapкъ ȣп локȣ̆ голȣ̆ desȣбtȣ̆ коже шi кîndȣ̆ ачеstȣ̆ локȣ̆ este tokmaĭ ла къпъtiiȣлȣ̆ оȣлȣĭ, sъ шtie къ ва еши ȣпȣ̆ кокошȣ̆; dapȣ̆ кîndȣ̆ голiчiȣnea ачеаstъ este пȣsъ чева ла о пapte. ва еши о гъiнъ. Afapъ d'ачеstea, este шtiȣtȣ̆ къ оаъле maĭ askȣџite, npodȣкȣ̆ кокошĭ; iap кîndȣ̆ челе maĭ potȣnde, npodȣкȣ̆ гъiнĭ.

De шi о sinгȣpъ împpeȣnape a кокошȣлȣĭ fache къ toate оаъле depȣse de гъiнъ în кȣpsȣлȣ̆ ȣпеĭ лȣпĭ de ziле (шi dȣпе оpiniȣnea лȣĭ Harvey, кеарȣ̆ în кȣpsȣлȣ̆ апȣлȣĭ) sîntȣ̆ poditoape; însъ пentpȣ maĭ бȣнъ siгȣpanџъ, sъ алеагъ чiне-ва оаъле de клочitȣ̆, d'o гъiнъ кape ȣmблъ mepeȣ̆ кȣ ȣпȣ̆ кокошȣ̆.

Оаъле алеse пentpȣ клочipe пȣ tpeбȣe sъ fie sгȣdȣite, чi кȣ чеа maĭ mape deлiкateџъ пȣse ȣпȣ лîнгъ алtȣлȣ̆ întp'ȣпȣ̆ кошȣ̆ ȣmплȣtȣ̆ кȣ pъzъtȣpъ de лemпȣ̆ saȣ̆ о алtъ matepie moaле, ка sъ пȣ se лoвeaskъ ȣпȣлȣ̆ de алtȣлȣ̆ шi sъ se sпapгъ. Odatъ пȣse sȣбtȣ̆ гъiнъ, пȣmaĭ tpeбȣe лȣate în mînъ. Ȣпеĭ гъiнĭ пȣ tpeбȣe datȣ̆ maĭ mȣлte оаъ *de клочitȣ̆ de кîtȣ̆ поаte sъ ле акопере кȣ кopпȣлȣ̆ еĭ.*

De шi natȣpa a xotъpitȣ̆ пȣmaĭ npimъвapa шi toamna пentpȣ клочitȣлȣ̆ оаълорȣ̆, însъ dîndȣ̆ гъiнелорȣ̆ iapna sȣпе de вinȣ̆ шi feptȣpъ de semînџъ de кînепъ ле detepminezȣ̆ шi atȣџчĭ пentpȣ ачеstȣ̆ aktȣ̆. În aptiкoлȣлȣ̆ вiitopȣ̆ вomȣ̆ вedea ачееа че se întîmплъ în лъȣntpȣлȣ̆ оȣлȣĭ în timпȣлȣ̆ клочipeĭ шi кȣmȣ̆ d'ȣпȣ̆ оȣ̆ moptȣ̆, deвine ȣпȣ̆ лȣкpȣ вiȣ̆, ȣпȣ̆ пȣiȣ̆.—

Tinъpitȣ̆ în Tinorpafiea Колеџiȣлȣĭ Sf. Saвa.